

Warszawa, 24 kwietnia 2018

Centrum Ochrony Mokradel

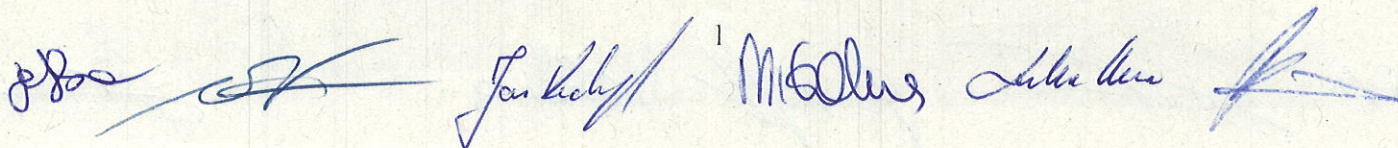
Sprawozdanie merytoryczne z działalności w 2017 roku

1. PRZYGOTOWANE I ZŁOŻONE WNIOSKI PROJEKTOWE ORAZ REALIZOWANE PROJEKTY

Projekty „Czynna ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych na obszarach chronionych środkowej i wschodniej Polski” i „Czynna ochrona dąbrów świetlistych w środkowej i wschodniej Polsce”

Projekt „Czynna ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych na obszarach chronionych środkowej i wschodniej Polski”, przygotowany w większości przez Magdę Galus i Pawła Pawlikowskiego, został złożony kolejny raz w ramach konkursu organizowanego przez Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (CKPS) i został ponownie wysoko oceniony na etapie pierwszej oceny merytorycznej (zajął drugie miejsce na liście rankingowej). Na etapie drugiej oceny merytorycznej projekt został jednak odrzucony i, w związku z polityką państwa względem organizacji pozarządowych i dramatycznym zmniejszeniem się możliwości zdobycia i realizacji projektów, postanowiliśmy zrezygnować z dalszych starań o jego realizację. Z tych samych powodów projekt „Czynna ochrona dąbrów świetlistych w środkowej i wschodniej Polsce”, również złożony na konkurs ogłoszony przez CKPS, przygotowany przez Katarzynę Topolską z udziałem grona innych osób (Magdy Galus, Janka Kucharzyka, Pawła Pawlikowskiego i Łukasza Kozuba), przeszedł pierwszą ocenę merytoryczną, ale na etapie drugiej oceny merytorycznej zrezygnowaliśmy z jego realizacji, w związku z niemożnością spełnienia wymagań postawionych przez instytucję wdrażającą.

Projekt **“Local action groups for wetlands”** został złożony w lutym 2017 roku do niemieckiej fundacji Michael Otto Stiftung. Wniosek, przygotowany przede wszystkim przez Paulinę Dzierżę, zakładał edukację dotyczącą wartości i funkcjonowania mokradel, w tym rzek, w oparciu o współpracę ze szkołami i tworzenie lokalnych grup wsparcia dla mokradel – złożonych z młodych ludzi (uczniów szkół średnich) i wspieranych przez CMok. Dodatkowym elementem projektu miało być wsparcie dla kampanii medialnej dotyczącej ochrony mokradel.

Projekt nie uzyskał akceptacji fundacji ze względu na czasowe wstrzymanie finansowania tzw. „dużych projektów”, ale uzyskaliśmy zachętę, by podobny projekt złożyć w przyszłości.

2. CZYNNA OCHRONA PRZYRODY Z UDZIAŁEM WOLONTARIUSZY

W roku 2017 działania ochrony czynnej z udziałem wolontariuszy związane były z ochroną muraw kserotermicznych w Mielniku poprzez wypas owiec (organizacją wypasu, przygotowaniem pastwisk i zapewnieniem właściwych warunków bytowania stada zwierząt) oraz „akcją ratowniczą” na niszczonej przez miłośników nielegalnego *off-roadu* wydzierzawionej przez Stowarzyszenie Górze Sosnówce k. Chęciny, a także kontynuacją ochrony czynnej torfowiska alkalicznego w Berżnikach na Suwalszczyźnie. Działania związane z pracą wolontariuszy przy ochronie czynnej koordynowali: Paweł Pawlikowski, Magda Galus, Jan Kucharzyk i Łukasz Kozub.

Murawy w Mielniku

W roku 2017 działania Stowarzyszenia koncentrowały się na murawach w Mielniku nad Bugiem, gdzie stanowią kontynuację i zapewniają trwałość efektów projektu „Czynna ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych na Mazowszu i Podlasiu”. Ochrona muraw kserotermicznych prowadzona była na Górze Rowskiej i Górze Piaszczanej, gdzie Stowarzyszenie prowadziło ekstensywny wypas owiec (wrzosówek), a także w rezerwacie Góra Uszeście i w zespole przyrodniczo-krajobrazowym Głogi, gdzie stosowano ręczne wykaszanie oraz usuwanie zarośli i odrostów, a wypas zwierząt ma być sukcesywnie wdrażany w latach następnych. Ochroną czynną objęta została powierzchnia łącznie ok. 6 ha. Działania Stowarzyszenia na omawianym terenie nie byłyby możliwe bez życzliwego podejścia, pomocy i wsparcia pracowników i mieszkańców gminy Mielnik.

Murawy w Mielniku stanowią najważniejszą ostoję roślinności kserotermicznej w północno-wschodniej Polsce, a wiele gatunków roślin i zwierząt osiąga tu granicę zasięgu. Do najcenniejszych składników flory mielnickich muraw, objętych przez stowarzyszenie kompleksową ochroną czynną, należą np. obuwik pospolity, sasanka łąkowa, ostrołódka kosmata, zawilec wielkokwiatowy, goryczka krzyżowa, aster gawędka i miodunka wąskolistna.

Zgodnie z planami z roku poprzedniego, zanim w maju 2017 roku rozpoczął się wypas owiec na Górze Piaszczanej, na początku maja kilkoro wolontariuszy wykonało prace związane z naprawą ogrodzenia, oczyszczeniem fragmentów muraw z niedojadów oraz organizacją wypasu i zapewnieniem opieki nad stadem. Zasadnicze działania ochrony czynnej, w których

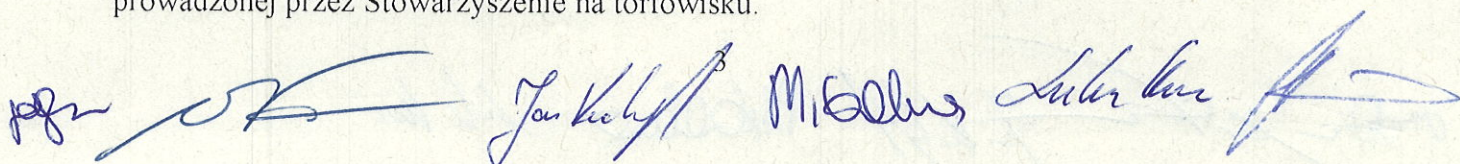
udział wzięło 18 wolontariuszy, prowadzone były w dniach 15-20 września 2017 roku. Usunięte zostały niedojady na Górze Rowskiej oraz wykoszona została murawa kserotermiczna w zespole przyrodniczo-krajobrazowym Głogi. W ciągu roku, członkowie Stowarzyszenia (Magda Galus i Paweł Pawlikowski) wielokrotnie pracowali przy ochronie muraw w Mielniku, organizując wypas, dbając o dobrostan zwierząt i uczestnicząc bezpośrednio w realizacji wypasu.

Góra Sosnówka k. Chęcín

W lutym 2017 Stowarzyszenie wydzierzało od Agencji Nieruchomości Rolnych działkę o powierzchni ponad 4 ha położoną w Chęcínach w województwie świętokrzyskim. Murawa kserotermiczna pokrywająca większą część ww. działki jest miejscem występowania wielu rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt (m.in. astra gawędki, omanu wąskolistnego, sasanki łąkowej czy modliszki zwyczajnej), a przede wszystkim stanowi jedną z większych w skali kraju ostoje zagrożonego storczyka drobnokwiatowego. Murawa ta była niszczone w trakcie nielegalnych, intensywnych rajdów off-roadowych. Aby ograniczyć (a najlepiej wyeliminować) to zagrożenie, członkowie Stowarzyszenia podjęli szereg działań już wiosną 2017 roku. Pierwszym z nich było wyraźne oznakowanie granic działki tablicami informacyjnymi. Niestety, oznakowanie to zostało dość szybko zniszczone. Fakt ten został zgłoszony na komendzie policji w Chęcínach. W związku z powyższym podjęto decyzję o wykonaniu ogrodzenia z siatki leśnej. Prace te prowadzono w dniach od 27 maja do 2 czerwca oraz od 10 do 15 czerwca 2017. Wzięło w nich udział łącznie 14 osób. W wyniku prowadzonych prac (zamontowanie kołków wyznaczających granice działki na całej długości oraz siatki leśnej o wysokości 1 m na najbardziej odsłoniętych fragmentach) udało się znacząco ograniczyć rozjeżdżanie murawy, co zostało potwierdzone przez członków Stowarzyszenia podczas wizji terenowych latem i jesienią 2017 roku.

Mechowisko nad Kunisianką w Berżnikach

Obszarem, na którym od roku 2015 ochrona czynna realizowana jest przez wolontariuszy Stowarzyszenia, jest cenne przyrodniczo torfowisko nad rzeką Kunisianką koło wsi Berżniki, gdzie na niewielkim obszarze mechowiska (ok. 1 ha) występują aż trzy gatunki roślin z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej: skalnica torfowiskowa, lipiennik Loesela i haczykowiec błyszczący. W dniach 2-3 grudnia 2017 roku, grupa 18 wolontariuszy CMok wykosiła torfowisko oraz odrosty powstałe po zabiegach CMok z lat ubiegłych, a także usunęła biomasę. Podczas akcji obserwowane były liczne pozytywne efekty ochrony czynnej prowadzonej przez Stowarzyszenie na torfowisku.

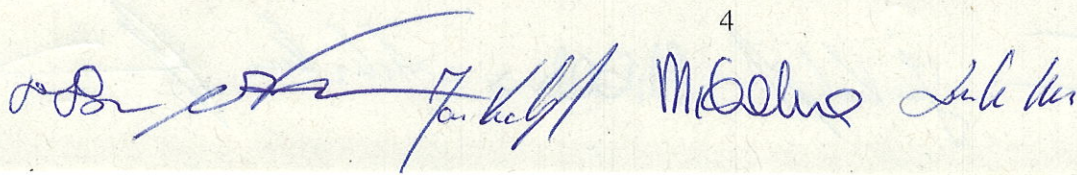
3. DZIAŁALNOŚĆ W RAMACH WETLANDS INTERNATIONAL EUROPEAN ASSOCIATION

Centrum Ochrony Mokradeł kontynuowało w 2017 roku swoje zaangażowanie w międzynarodowej organizacji Wetlands International – European Association. Udział polegał przede wszystkim na konsultowaniu działań WI-EA poprzez pocztę e-mail oraz telekonferencje, a także udział w elektronicznych spotkaniach członków Zarządu (od 2016 roku Wiktor Kotowski jest członkiem Zarządu WI-EA). Działalność WI-EA skupiała się w 2017 roku na monitorowaniu wykonywania prawodawstwa UE w zakresie ochrony wód i mokradeł, lobbowania na rzecz ochrony rzek, w tym w szczególności w ramach ochrony ptaków wodnych oraz populacji węgorza europejskiego, udział w międzynarodowych spotkaniach i konferencjach dotyczących ochrony mokradeł. W marcu 2017 roku WI-EA przystąpiło do międzynarodowej koalicji „Living Rivers Europe” wraz z następującymi organizacjami: European Anglers Alliance (EAA), European Environment Bureau (EEB), European Rivers Network (ERN) oraz WWF European Policy Office (WWF EPO).

4. POPULARYZACJA OCHRONY PRZYRODY I DZIAŁALNOŚCI STOWARZYSZENIA

Światowy Dzień Mokradeł 2017 – Mokradła zmniejszają ryzyko katastrof

Obchody Światowego Dnia Mokradeł odbyły się 5 lutego 2017 roku na Wydziale Biologii UW, który był, podobnie jak w latach ubiegłych, współorganizatorem imprezy wraz z Centrum Ochrony Mokradeł. Program seminarium obejmował 8 referatów, wśród prelegentów byli prof. Tomasz Okruszko (SGGW), dr inż. Janusz Żelaziński, Anna Sosnowska (WWF Polska), dr Ewa Mierzejewska (Uniwersytet Warszawski, Wydział Biologii), dr Marta Wiśniewska (Uniwersytet Warszawski, Wydział Biologii; Fundacja Greenmind), Radosław Gawlik (EkoUnia) oraz Paweł Augustynek-Halny (Przyjaciele Raby). Częścią imprezy był także tzw. „Bazar projektów i idei mokradłowych”, w trakcie którego instytucje i stowarzyszenia zajmujące się ochroną mokradeł mogły prezentować swoją działalność. Na stoiskach w ramach „Bazaru idei mokradłowych” zaprezentowano m.in. projekty LIFE: „Kampinoskie Bagna” (Polskie Biuro REC) oraz „Wisła Warszawska” (Zarząd Mienia Miasta Stołecznego Warszawy), projekty badawcze (CLEARANCE i RePeat Zakładu Ekologii Roślin i Ochrony Środowiska Wydziału Biologii UW, Hydromorfologiczny Indeks Rzeczny Katedry Ekologii

i Ochrony Środowiska UP w Poznaniu), aktualne zagadnienia związane z ochroną ekosystemów mokradłowych w Polsce (jak np. plany lokalizacji kopalni węgla kamiennego na terenie Bagna Bubnów czy społeczno-ekonomiczny kontekst zabudowy hydrotechnicznej małych i średnich rzek Mazowsza). Swoje stoiska miały też organizacje pozarządowe, w tym Pracownia na Rzecz Wszystkich Istot (z miesięcznikiem „Dziki Życie”) czy samo Centrum Ochrony Mokradeł. Na zakończenie imprezy odbył się premierowy pokaz specjalnie na tę okazję pozyskanego i przetłumaczonego na język polski (ze wsparciem Wetlands International) filmu „DamNation” poświęconego problemom związanym z zabudową hydrotechniczną rzek w USA oraz pierwszym udanym projektem rozbiórki dużych zapór. W seminarium uczestniczyło ok. 100 osób. W związku z obchodami Światowego Dnia Mokradeł członkowie CMok (Łukasz Kozub, Wiktor Kotowski, Piotr Panek) wystąpili w audycjach radiowych (RDC, TOK FM) popularyzujących tematykę ochrony mokradeł. Stowarzyszenie przetłumaczyło też i wydało polską wersję materiałów promocyjnych (trzech ulotek i plakatu) związanych z Dniem Mokradeł i jego tegorocznym tematem, udostępnianych przez Sekretariat Konwencji Ramsarskiej (opracowaniem materiałów zajmowała się Paulina Dzierża).

Popularyzacja działalności Stowarzyszenia na konferencjach i warsztatach

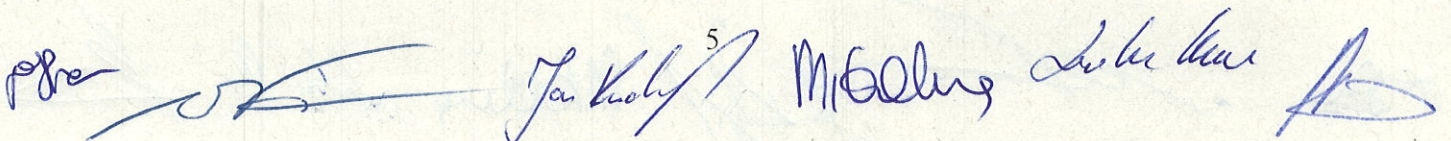
W dniach 20-21 stycznia 2017 roku, w związku z warsztatami prowadzonymi w ramach projektu koordynowanego przez Klub Przyrodników (Centrum Ochrony Mokradeł jest partnerem projektu), pokazana została prezentacja „Rezerwaty przyrody - czas na triumfalny powrót; ochrona rezerwatowa w województwie warmińsko-mazurskim”, autorstwa Pawła Pawlikowskiego i Andrzeja Suleja.

W dniach 5-6 kwietnia 2017 roku w Rogowie, w ramach konferencji „Leśne siedliska mokradłowe oazą bioróżnorodności”, pokazana została prezentacja „Przyrodnicze uwarunkowania i klimatyczne efekty powtórnego nawadniania zdegradowanych torfowisk”, autorstwa Łukasza Kozuba i Pawła Pawlikowskiego.

W dniu 1 grudnia 2017 roku w Siedlcach, w ramach konferencji „Ochrona bioróżnorodności w mazowieckich parkach krajobrazowych – część I”, pokazana została prezentacja „Priorytety ochrony szaty roślinnej województwa mazowieckiego”, autorstwa Pawła Pawlikowskiego.

Wystawa Chrońmy Mokradła

Wystawa stworzona w 2015 roku w ramach projektu „Społeczna Ochrona Ekosystemów Rzecznych w Polsce” została (w całości lub częściach) w okresie sprawozdawczym wyeksponowana w następujących miejscach:

- na Wydziale Biologii UW z okazji „Nocy Biologów” (styczeń 2017) oraz (w części) podczas Światowego Dnia Mokradeł (luty 2017).
- w XXV Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Prusa w Warszawie (luty-marzec 2017), z prezentacją Wiktora Kotowskiego,
- na XIII Konferencji z cyklu „Aktywne Metody Ochrony Przyrody w Zrównoważonym Leśnictwie” w Rogowie, 5-6 kwietnia 2017 r.

W międzyczasie wystawa eksponowana jest w sposób stały w korytarzu Zakładu Ekologii Roślin i Ochrony Środowiska UW, w budynku Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych UW.

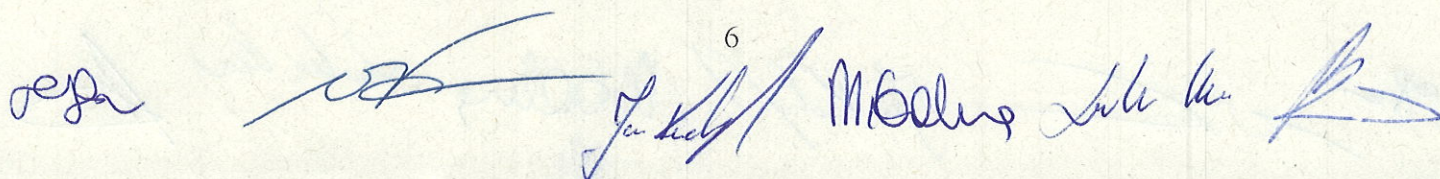
5. WDRAŻANIE PROW 2014-2020

W 2017 roku kontynuowano podjęte w 2015 zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne na powierzchni 34,20 ha gruntów dzierzawionych przez Centrum Ochrony Mokradeł. Na ponad 32 ha podzielonych na 16 działek rolnośrodowiskowych realizowany jest wariant 4.3/5.3 murawy. Są to murawy kserotermiczne, murawy napiaskowe oraz murawy zawciągowe. 14 powyższych działek znajduje się w Mielniku nad Bugiem. Osiem z nich położonych jest w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska, jedna mieści się w granicach zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Głogi, natomiast trzy w rezerwacie Góra Uszeście. Pozostałe dwie znajdują się w projektowanym rezerwacie przyrody Raj w gminie Solec nad Wisłą. Na pozostałej powierzchni 1,88 ha, podzielonej na 2 działki RSS, realizowany jest wariant 5.6.2 torfowiska. Znajdują się one w miejscowościach Berzniki oraz Buda Ruska na Suwalszczyźnie, w granicach obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie. Są to mechowiska, na których występuje chroniony w ramach Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej storczyk, lipiennik Loesela. Ponadto w 2017 roku stado owiec Stowarzyszenia powiększyło się i obecnie liczy już 20 sztuk.

6. OBÓZ BOTANICZNY NA POGÓRZU KACZAWSKIM

W dniach 6-11 czerwca 2017 roku odbył się, po raz dziesiąty, Studencki Obóz Botaniczny, organizowany przez Michała Tyszkowskiego w ramach działalności Stowarzyszenia. Miejscem zakwaterowania było Komarno. Łącznie w obozie uczestniczyło 8 osób - członków i sympatyków CMok. W trakcie obozu poznawaliśmy szatę roślinną rezerwatów przyrody Gór i Pogórza Kaczawskiego oraz przeprowadziliśmy badania florystyczne projektowanego

6

rezerwatu przyrody „Muchowska Łąka”, gdzie stwierdziliśmy 244 gatunki roślin naczyniowych, w tym rzadkie i zagrożone, takie jak gnidosz rozestany *Pedicularis sylvatica*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus* i ostrożeń dwubarwny *Cirsium helenioides*.

7. SERWISY INTERNETOWE

Strona Bagna.pl

Aktualizacją strony Bagna.pl zajmuje się Ewa Jabłońska. Strona funkcjonuje bez zakłóceń, zamieszczane są bieżące informacje na temat ochrony mokradeł i związanych z nią wydarzeń w Polsce i na świecie, w tym o obchodach Światowego Dnia Mokradeł. Aktualizacją danych na podstronie dotyczącej Centrum Ochrony Mokradeł zajmuje się Magda Galus. Hosting i obsługa informatyczna strony są finansowane z darowizny celowej Wiktora Kotowskiego, zadeklarowanej w wysokości 10 000 zł.

Fanpage bagna.pl

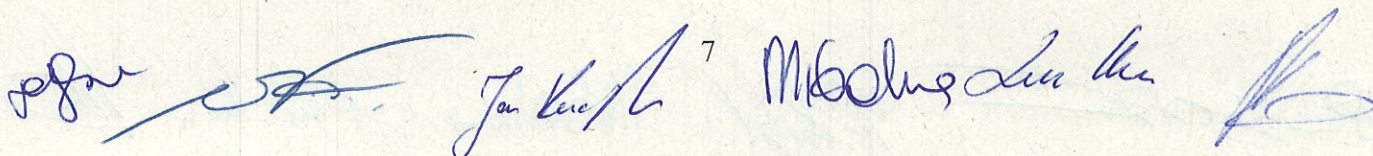
W 2017 roku nastąpił stosunkowo niewielki wzrost liczby fanów profilu bagna.pl na Facebooku z 1842 do 2085. Największy przyrost nastąpił w czwartym tygodniu maja (17 osób 22 maja, 8 osób 23 maja i 6 osób 24 maja), mniejszy, choć też wyróżniający się wzrost zanotowano w okolicach 2 lutego, co zapewne ma związek ze Światowym Dniem Mokradeł. Również w tych okresach zanotowano największy zasięg wpisów i największą aktywność, taką jak reakcje, udostępnienia czy komentarze. Aktywność negatywna (np. odliczenie profilu czy ukrycie posta) była sporadyczna i nikt nie zgłosił strony jako spamującej.

Popularność strony pod koniec maja wiązała się z opublikowaniem wpisu o CMokowej murawie w Chęcinach z prośbą o darowiznę. Wpis ten udostępniono dalej 109 razy i uzyskał 43 reakcji typu „Lubię to”, plus ponad 300 reakcji dostały jego udostępnione wersje, przez co dotarł do 15 240 osób. Typowy wpis trafia do kilkuset osób. Popularność wpisów wynika ze zwykłego rozpowszechniania przez Facebooka (zasięg organiczny) – nie stosowano żadnej płatnej formy promocji.

W 2017 roku opublikowano 174 postów.

Fanpejdż utworzył wydarzenia:

- Światowy Dzień Mokradeł 2017 – Warszawa

- IX liczenie żurawi w Mazowieckim Parku Krajobrazowym
- Tydzień Ochrony Muraw i Łąk w Mielniku
- Grudniowa akcja ochrony czynnej torfowisk na Suwalszczyźnie 2017

Wśród fanów profilu bagna.pl proporcje płci są wyrównane z niewielką przewagą mężczyzn (52%). Większość mieści się w przedziale wiekowym 25-44 lat. W przytłaczającej przewadze są to osoby z Polski, a wśród nich prawie 1/3 to warszawiacy.

Fanpage dostaje niewiele wiadomości prywatnych – kilka na rok.

8. INTERWENCJE PRZYRODNICZE

Problem odwadniania torfowisk alkalicznych w Kropiwnie w Biebrzańskim Parku Narodowym

Centrum Ochrony Mokradeł wspomagało już od jakiegoś czasu pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego w działaniach na rzecz likwidacji nielegalnych rowów wykopanych przez właścicieli gruntów w obrębie mechowisk basenu górnego Doliny Biebrzy w rejonie wsi Kropiwno. W wyniku wykopania rowów pogorszył się stan siedlisk a także liczebność populacji występującego w tym rejonie lipiennika Loesela. Niestety na początku roku 2017 otrzymaliśmy decyzję Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, która postanowiła umorzyć postępowanie w sprawie powstania szkody w środowisku. Od tej decyzji Stowarzyszenie złożyło w marcu 2017 odwołanie do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Nasze odwołanie nie zostało jednak uwzględnione i Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska utrzymał w mocy decyzję Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku.

Niszczenie muraw kserotermicznych na Górze Sosnówce koło Chęcín

Pod koniec sierpnia 2016 roku członkowie Stowarzyszenia zauważyli zniszczenia wywołane nielegalnymi wyścigami off-road w obrębie znanej im wcześniej, niezwykle cennej przyrodniczo (jedno z najliczniejszych w kraju stanowisk storczyka drobnokwiatowego) murawy kserotermicznej położonej w rejonie Chęcín (województwo świętokrzyskie) na stokach Góry Sosnówki. Centrum Ochrony Mokradeł zgłosiło ten fakt do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach jako prawdopodobną szkodę w środowisku. Niestety, sprawa,

mimo skierowania jej przez RDOŚ w Kielcach do komendy policji w Chęcinach, zakończyła się umorzeniem postępowania w związku z niewykryciem bezpośrednich sprawców. Równolegle członkowie Stowarzyszenia prowadzili działania mające na celu wydzierżawienie ww. murawy, gdyż większa jej część znajduje się na działce należącej do Agencji Nieruchomości Rolnych. Długa procedura zakończyła się sukcesem w lutym 2017 roku, kiedy to Stowarzyszenie oficjalnie wydzierżawiło działkę o powierzchni ponad 4 ha, której większą część stanowi opisana wyżej murawa.

Akcja „Jestem z łosiem”

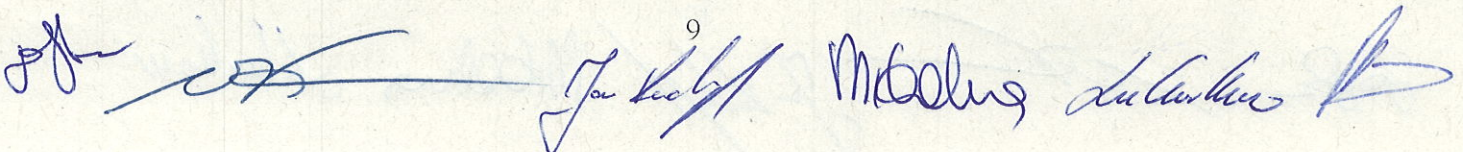
Centrum Ochrony Mokradeł przystąpiło w sierpniu 2017 roku do koalicji „Jestem z łosiem”, wraz z organizacjami: Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze (koordynacja), Pracownia na Rzecz Wszystkich Zwierząt, VIVA, Fundacja na Rzecz Ochrony Zwierząt, kampania „Niech Żyją”, miesięcznik „Dziki Życie”, EkoUnia, Basta. Koalicja podjęła się kampanii na rzecz ochrony prawnej łosia oraz sprzeciwiła się przywróceniu w Polsce polowań na łosia. W efekcie kampanii medialnej i skoordynowanych protestów rozporządzenie Ministra Środowiska w tej sprawie zostało wycofane.

Konsultacje społeczne aktów prawnych

W sierpniu Stowarzyszenie zgłosiło uwagi do projektów zmian w Ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko a także w Ustawie o ochronie przyrody, przekształcających Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Dyрекcję Ochrony Środowiska oraz likwidujących regionalne dyrekcje ochrony środowiska jako jednostki odrębne administracyjnie i finansowo. Po zmianie na stanowisku Ministra Środowiska, projekty zostały wycofane z prac w Sejmie.

9. PRACE ZLECONE PRZEZ INNE PODMIOTY REALIZOWANE PRZEZ CENTRUM OCHRONY MOKRADEŁ

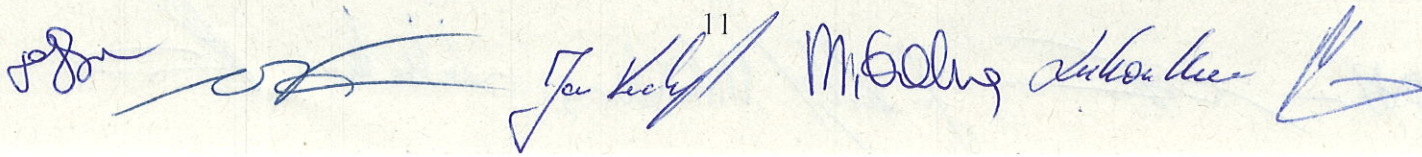
W 2017 roku Centrum Ochrony Mokradeł zrealizowało 14 zleceń zewnętrznych otrzymanych w wyniku postępowań przetargowych oraz zapytań ofertowych. Większość z tych działań koordynował Jan Kucharzyk.

1. Wywóz pozyskanej w lutym 2016 roku biomasy z powierzchni mechowiska w rejonie Nowego Lipska – prace te były ostatnim etapem zabiegów ochrony czynnej mechowisk, które Stowarzyszenie realizowało na terenie górnego basenu doliny Biebrzy.
2. Członkowie Stowarzyszenia wykonali – podobnie jak w 2016 roku – prace polegające na ochronie naturalnych zbiorowisk roślinnych w Parku Narodowym Gór Stołowych polegające na usunięciu rdestowca ostrokończystego. Zlecenie realizowane było na zamówienie wskazanego wyżej parku narodowego.
3. W sierpniu 2017 roku członkowie Stowarzyszenia wykonali pierwszą (z przewidzianych trzech) edycję monitoringu siedliska przyrodniczego 6210 (murawy kserotermicznie) oraz 1340 (śródlądowe halofilne łąki) na terenie rezerwatów przyrody woj. świętokrzyskiego. Zadanie wykonywane było na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach.
4. W lipcu i sierpniu 2017 roku, na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, członkowie Stowarzyszenia wykonali badania terenowe oraz – w ich efekcie – koreferat do oceny oddziaływania na środowisko inwestycji polegającej na wydobywaniu żwiru ze złoża „Pielgrzymka” na Podkarpaciu. Efektem powstałego opracowania jest dostarczenie RDOŚ w Rzeszowie merytorycznych argumentów do wstrzymania użytkowania górniczego opisywanego obszaru w związku z występowaniem tam cennej roślinności – łąk trzęślicowych.
5. Na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu członkowie Stowarzyszenia w sierpniu 2017 roku wykonali monitoring siedliska przyrodniczego 3140 (jeziora ramienicowe) na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Rurzyca (jeziora Krępsko, Długie i Trzebieszki).
6. Od czerwca do listopada 2017 roku Stowarzyszenie realizowało zamówienie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach na wykonanie inwentaryzacji siedlisk nieleśnych w czterech obszarach Natura 2000 na Wyżynie Częstochowskiej. Prowadzone prace stanowiły I etap realizacji niniejszej umowy i zakończyły się przekazaniem warstw wektorowych oraz map przedstawiających zasięgi przedmiotowych siedlisk.

7. W sierpniu i wrześniu 2017 roku Stowarzyszenie wykonało I etap prac realizowanych dla Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, polegających na wykonaniu inwentaryzacji sasanki otwartej, leńca bezpodkwiatkowego i haczykowca błyszczącego w Ostoi Knyszyńskiej oraz łąk świeżych, ziołorośli nadrzecznych, jezior ramienicowych, lipiennika Loesela i rzepika szczeciniastego w Ostoi Suwalskiej.
8. We wrześniu i październiku Stowarzyszenie rozpoczęło realizację opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lipienniki w Dąbrowie Górniczej. Prace w roku 2017 miały charakter kameralny, a członkowie Stowarzyszenia brali udział w pierwszym spotkaniu zespołu lokalnej współpracy (prace realizowane są na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach).
9. W lipcu, sierpniu i wrześniu 2017 roku Stowarzyszenie wykonało inwentaryzację gatunków inwazyjnych oraz monitoring siedlisk leśnych w obszarze Natura 2000 Cieszyńskie Źródła Tufowe (na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach).
10. W lipcu i sierpniu 2017 roku Stowarzyszenie wykonało monitoring siedliska przyrodniczego 9130 żyzne buczyny w obszarze Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie (na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach).
11. Od czerwca do października 2017 roku Stowarzyszenie wykonało inwentaryzację siedliska przyrodniczego 91T0 na fragmencie obszaru Natura 2000 Sandr Brdy. Pomimo wystąpienia zniszczeń w sosnowych drzewostanach Borów Tucholskich w sierpniu 2017 roku, w trakcie prac terenowych udało się stwierdzić występowanie wielu płatów przedmiotowego siedliska. Prace realizowane były dla Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku.
12. Od czerwca do sierpnia 2017 roku Stowarzyszenie wykonało inwentaryzację i monitoring lipiennika Loesela i skalnicy torfowiskowej na stanowiskach w obrębie basenu górnego doliny Biebrzy. W ramach prac kameralnych dokonano również analizy wyników monitoringu z lat ubiegłych (2013 oraz 2015). Prace realizowane były na zlecenie Biebrzańskiego Parku Narodowego.
13. Od sierpnia do listopada 2017 roku Stowarzyszenie prowadziło zbiór nasion rzadkich gatunków roślin zielnych dla Leśnego Banku Genów Kostrzyca. W trakcie

The bottom of the page features several handwritten signatures and initials in blue ink. From left to right, there is a small signature, a long horizontal line, a signature that appears to be 'Jan K...' with a '11' above it, a signature that looks like 'M. G.', and another signature that is partially obscured.

prowadzonych prac udało się pozyskać nasiona wszystkich taksonów, które w okresie obowiązywania umowy owocowały.

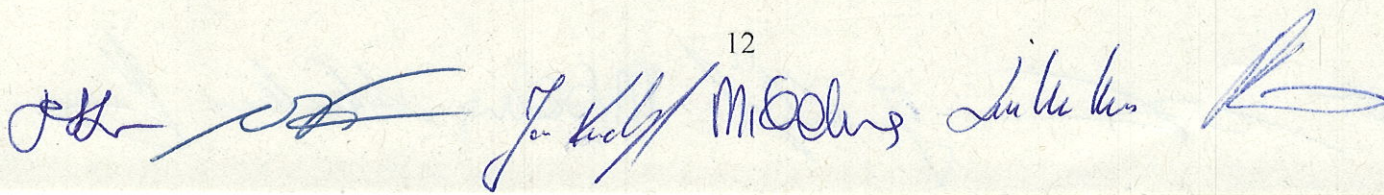
14. W listopadzie i grudniu 2017 roku Stowarzyszenie wykonało zabiegi ochrony czynnej w obrębie płatów muraw oraz płatów potencjalnych muraw w granicach obszaru Natura 2000 Murawy w Haćkach. Zabiegi prowadzone były na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku.

10. LICZENIE ŻURAWI W MAZOWIECKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM

W sobotę 18 marca 2017 roku odbyła się IX akcja liczenia żurawi w Mazowieckim Parku Krajobrazowym. Jeszcze przed świtem na zbiórce we wsi Podbiel stawiło się siedemnastu ochotników, którzy po krótkim wstępie rozjechali się na punkty nasłuchowe po południowej części Parku. Wszyscy natrafili na żurawie i ich wyjątkowo głośne i widowiskowe lęgowe rytuały. Oprócz co najmniej 50 osobników żurawia o niepotwierdzonej lęgowości, doliczono się 17 par lęgowych (głos godowy w duecie). Populacja lęgowa żurawia w Mazowieckim Parku Krajobrazowym jest liczna i wpisuje się w ogólnopolski trend wzrostowy tego gatunku. Liczenie żurawi zorganizował członek Stowarzyszenia, Michał Kryciński.

11. INWENTARYZACJA I MONITORING BEZLISTU OKRYWOWEGO NA POGÓRZU CIESZYŃSKIM

W 2017 roku członkowie Stowarzyszenia, w ramach działalności statutowej, prowadzili inwentaryzację i monitoring bezlistu okrywowego *Buxbaumia viridis* na Pogórzu Cieszyńskim. W trakcie badań udało się potwierdzić – po ponad 120 latach – występowanie tego niezwykle rzadkiego mchu w masywie Czantorii (w granicach rezerwatu przyrody Czantoria oraz w jego otoczeniu). Równocześnie występowanie tego gatunku stwierdzono w masywie Baraniej Góry (m.in. na terenie rezerwatu przyrody Wisła), z której bezlist okrywowy nie był wcześniej podawany. Jednym z elementów badań było wykonanie monitoringu *B. viridis* na nowo odkrytych stanowiskach w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. O stwierdzeniu tego chronionego - również prawem europejskim - gatunku poinformowano Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Katowicach.

12. WSPÓLPRACA Z INNYMI PODMIOTAMI REALIZOWANA PRZEZ CENTRUM OCHRONY MOKRADEŁ

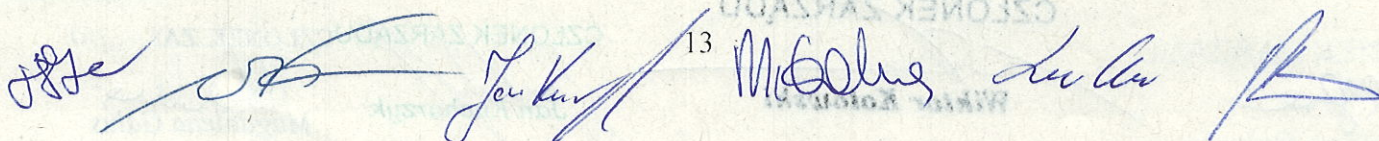
Koalicja „Ratujmy Rzeki”

Centrum Ochrony Mokradeł uczestniczyło w pracach Koalicji Ratujmy Rzeki poprzez regularny udział w spotkaniach komitetu sterującego (spotkania fizyczne i za pośrednictwem komunikatora internetowego), współautorstwo stanowisk KRR (np. stanowisko żeglugowe), współtworzenie strony internetowej oraz nadzór nad organizacją konferencji „Rzeki dla zrównoważonego rozwoju” (wspólnie z ruchem Nauka dla Przyrody).

Konferencja „Rzeki dla zrównoważonego rozwoju” odbyła się w Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych Uniwersytetu Warszawskiego 25 listopada 2017 roku. Wzięło w niej udział ponad stu przedstawicieli organizacji pozarządowych, naukowców i innych osób zaniepokojonych programami zamiany rzek w kanały żeglowne. W konferencji, której celem była ocena środowiskowych, przyrodniczych oraz społeczno-ekonomicznych konsekwencji planowanego przez polski rząd programu rozwoju śródlądowych dróg wodnych, wzięli również udział przedstawiciele Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej. Prezentacje z konferencji dostępne są na stronie <http://www.ratujmyrzeki.pl/173-rzeki-dla-zrownowazonego-rozwoju-konferencja-koalicji-ratujmy-rzeki-i-ruchu-nauka-dla-przyrody-25-11-2017>.

„Rezerваты przyrody - czas na comeback!”

W 2016 roku Centrum Ochrony Mokradeł weszło w skład koalicji organizacji pozarządowych w ramach koordynowanego przez Klub Przyrodników programu „Rezerваты przyrody - czas na comeback!”, a Paweł Pawlikowski został współkoordynatorem projektu dla województw podlaskiego i warmińsko-mazurskiego. Celem tego działania jest przygotowanie „shadow list” dla rezerwatów przyrody w Polsce i w dalszej kolejności uzupełnienie braków w krajowej ochronie rezerwatowej. W ramach ww. programu członkowie Stowarzyszenia przygotowali karty informacyjne dla kilku proponowanych rezerwatów przyrody. Były to między innymi: „Jezioro Trawnickie” w województwie pomorskim obejmujący jezioro wraz z przyległym torfowiskiem alkalicznym ze stanowiskami rzadkich gatunków roślin i mchów czy „Marózka” w województwie warmińsko-mazurskim, obejmująca przełomowy odcinek naturalnej rzeki oraz otaczających ją lasów łągowych i borów.

13. ZMIANA SIEDZIBY STOWARZYSZENIA

W związku z brakiem aktualnie realizowanych przez Stowarzyszenie dużych projektów zapewniających finansowanie utrzymania biura, Stowarzyszenie nie posiadało biura już od października 2015 roku. W związku z możliwością wynajęcia jedynie części pomieszczenia (co znacznie ogranicza koszty) w budynku Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych Uniwersytetu Warszawskiego na początku 2017 roku podjęto decyzję o przyjęciu takiego rozwiązania. Umowa najmu została sfinalizowana w kwietniu 2017 roku, wtedy też Stowarzyszenie zmieniło adres siedziby z ul. Cieszkowskiego 1/3 lok. 31, 01-636 Warszawa na ul. Żwirki i Wigury 101 lok. 1.135, 02-089 Warszawa.

14. AUDYT FINANSOWEGO SPRAWOZDANIA KOŃCOWEGO PROJEKTU „Społeczna kontrola zarządzania ekosystemami rzecznyymi w Polsce” PROWADZONY PRZEZ NIEZALEŻNEGO BIEGLEGO REWIDENTA

W 2017 roku prowadzona była kontrola finansowa wybranych projektów realizowanych w ramach programu Obywatele dla Demokracji, prowadzonego przez Fundację Batorego i Polską Fundację Dzieci i Młodzieży oraz finansowanego z Funduszy EOG. Projekt CMok „Społeczna kontrola zarządzania ekosystemami rzecznyymi w Polsce” został losowo wybrany do kontroli. Ze strony Stowarzyszenia w przeprowadzaniu audytu uczestniczyła Ewa Jabłońska.

Opinia z przeprowadzonego audytu jest jednoznacznie pozytywna. Zapisano w niej m.in., że:

- wydatki poniesione w ramach projektu są kwalifikowane oraz odpowiednio udokumentowane w sposób zgodny z wymogami zapisów umowy o dotację,
- sprawozdanie końcowe w części finansowej jest prawidłowe oraz zgodne z wymaganiami wynikającymi z umowy o dotację,
- prowadzona jest wiarygodna ewidencja księgową projektu, zgodna z profesjonalną praktyką oraz wytycznymi programu,
- Grantobiorca rozlicza podatek VAT w projekcie zgodnie z deklarowanym statusem podatkowym (VAT jest kosztem projektowym),

Grantobiorca posiada odpowiednią ścieżkę audytu w zakresie finansowo-księgowym, sposób opisu dokumentów zgodny jest z wytycznymi programu oraz Ustawa o rachunkowości.”

PRZEWODNICZĄCY ZARZĄDU

Paulina Dzierża

CZŁONEK ZARZĄDU

14

Wiktor Kotowski

CZŁONEK ZARZĄDU

Jan Kucharzyk

CZŁONEK ZARZĄDU

Lukasz Kozub

CZŁONEK ZARZĄDU

Magdalena Galus

CZŁONEK ZARZĄDU

Paulina Dzierża